

TOMAS LAGŪNAVIČIUS

STIKLINIO MIESTO ANATOMIJA



Stiklinio miesto anatomija

Knygos autorius Tomas Lagūnavičius

ISBN 978-609-8371-11-6

2026

Turiny

Įvadas	6
1 skyrius. Traukinys	10
2 skyrius. Kalbos karantinas	18
3 skyrius. Redaktorių ministerija	20
4 skyrius. Po sakiniu	30
5 skyrius. Juodraščių archyvas	40
6 skyrius. Originalas	50
7 skyrius. Tuščios eilutės	59
8 skyrius. Klausimo era	66
9 skyrius. Miestas, kuris liko neužbaigtas	74
Pabaiga	82

Ivadas

Kai kurie miestai statomi iš akmens.

Kai kurie – iš plieno.

Kai kurie – iš pinigų, baimės ar ambicijų.

Šis miestas buvo pastatytas iš sakinių.

Ne metaforiškai.

Tiesiogine prasme.

Jo gatves laikė pasakojimai. Jo ministerijas maitino apibūrinimai. Jo įstatymai buvo ne parašyti kalba – jie buvo kalba. Čia žodžiai galėjo dingti. Prisiminimai galėjo būti archyvuojami. O tikrovė kartais būdavo pataisoma taip, kaip redaguojamas rankraštis.

Tačiau kiekviena sistema, kad ir kokia tobula atrodytų, slepia savo šėšėlį.

Kiekviena tvarka kažką ištrina.

Kiekvienas galutinis atsakymas palaidoja daugybę kitų galimybių.

Ši istorija prasideda tada, kai vienas žmogus pamato tai, ko neturėjo pamatyti.

Perskaito tai, ko neturėjo perskaityti.

Ir užduoda klausimą, kurio neturėjo užduoti.

Tai pasakojimas apie miestą, kuris bijojo ne chaoso.

Jis bijojo pasirinkimo.

Tai pasakojimas apie kalbą, kuri galbūt sukūrė žmones taip pat, kaip žmonės sukūrė kalbą.

Tai pasakojimas apie archyvus, kuriuose saugomi ne prisiminimai, o galimybės.

Apie pasaulius, kurie niekada neįvyko.

Apie gyvenimus, kurie galėjo būti nugyventi.

Apie knygą, kurios paskutinis puslapis liko neužbaigtas.

Ir apie žmogų, kuris suprato, kad kartais svarbiausia istorijos dalis nėra tai, kas parašyta.

Svarbiausia yra tai, kas dar gali būti parašyta.

Jeigu šiame romane rasite atsakymų, nepasitikėkite jais pernelyg stipriai.

Jeigu rasite klausimų, pasilikite juos ilgiau.

Nes visos istorijos prasideda nuo sakinio.

O kai kurios – nuo tuščios eilutės.

1 skyrius. Traukinys

Traukinys įriedėjo į stotį, kurios niekas nebuvo pastatęs.

Bent jau taip sakė bilietų kontrolierius, jo veidas sudėtas iš skirtingų žmonių prisiminimų. Kairė akis priklausė moteriai, kuri nuskendo dar prieš gimdama. Dešinė – muitininkui iš uosto, kurio nebebuvo jokiuose žemėlapiuose nuo 1987-ųjų. Burna priklausė miestui.

Miestas kalbėjo per jį.

– Atvykote per anksti, – pasakė burna.

– Į ką?

– Į pabaigą.

Perono grindys buvo padengtos laikraščiais iš rytojaus. Ant pirmojo puslapio – žmogus, vardu Jonas Varnas, prisipažinęs padaręs nusikaltimą, kurio dar nebuvo sugalvojęs.

Jonas nusipirko laikraštį.

Jis mėgo žinoti, kuo kaltinamas.

Virš stoties kabojo reklaminis ekranas. Jame kartojosi ta pati žinutė:

JŪS ESATE STEBIMAS DĖL SAVO SAUGUMO.

JŪS ESATE SAUGOMAS DĖL SAVO STEBĖJIMO.

Po kiekvieno sakinio pasigirsdavo plojimai.

Niekas neplojo.

Plojimai sklido iš garsiakalbių.

Jonas išėjo į gatvę.

Miestas buvo sudarytas iš ligoninių, kazino ir ministerijų. Pastatai nuolat keitė paskirtį. Ryte ministerija galėjo tapti viešnamiu, per pietus – archyvu, vakare – skerdykla. Dokumentuose viskas buvo tvarkinga.

Dokumentai buvo vienintelė stabili materijos forma.

Prie kampo stovėjo vaikas, pardavinėjantis naudojamas tapatybes.

– Kiek už vakar dieną? – paklausė Jonas.

– Priklauso nuo kokybės.

– Turiu omenyje visą vakar dieną.

Vaikas ištraukė metalinę dėžutę.

– Verslininko vakar diena. Du šimtai kreditų. Daug susitikimų, mažai kaltės.

– O menininko?

– Nebeliko. Visas išpirko policija.

Jonas nuėjo toliau.

Virš miesto plaukė juodi debesys. Jie buvo ne meteorologinis reiškinys, o archyvinė sistema.

Kiekvienas debesis saugojo tūkstančius neišsakytų sakinių. Kartais pradėdavo lyti žodžiais.

Tą dieną lijo veiksmožodžiais.

Žmonės slėpėsi po stogeliais.

Veiksmožodžiai buvo pavojingi.

Kartą vienas vyras buvo mirtinai sužeistas žodžio „tapti“.

Jonas pasuko į Viešąjį Atminties Banką. Pastatas priminė milžinišką širdį, kuri pamiršo, kam turi pumpuoti kraują.

Vestibiulyje laukė eilė.

Žmonės norėjo atsikratyti prisiminimų.

Kiti norėjo jų nusipirkti.

Tarp jų nebuvo didelio skirtumo.

Prie langelio sėdėjo tarnautoja su chirurgine kauke.

– Kuo galiu padėti?

– Ieškau žmogaus.

– Visi ieško.

– Šitas dingo.

– Visi dingsta.

– Jo vardas buvo Kazys M.

Tarnautoja įvedė duomenis.

Kompiuteris suklykė.

Monitorius trumpam parodė dykumą.

Paskui – vabzdžių spiečių.

Paskui – žmogaus smegenų pjūvį.

– Įdomu, – pasakė ji.

– Kas?

– Sistema teigia, kad šis asmuo niekada neegzistavo.

– O jeigu egzistavo?

– Tuomet sistema meluoja.

Kabinete stojo tylą.

Tai buvo reta.

Tyla šiame mieste buvo kontrabanda.

Jonas pajuto, kad kažkas pasikeitė.

Ne kambaryje.

Ne pastate.

Pačioje pasakojimo struktūroje.

Tarsi nematoma ranka būtų perkirpusi istoriją ir suklijavusi ją neteisinga tvarka.

Jis pažvelgė į laikraštį.

Straipsnis apie būsimą nusikaltimą buvo dingęs.

Dabar ten buvo tik viena eilutė:

JEI SKAITOTE ŠĮ SAKINĮ, VADINASI, JAU TAPOTE MEDŽIOJAMUOJU.

2 skyrius. Kalbos karantinas

Jonas išėjo iš Atminties Banko neatsigręždamas.

Miestuose, kurie buvo pastatyti iš informacijos, atsigręžti buvo pavojinga.

Kartais vaizdas už nugaros jau nebebūdavo tas pats.

Kartais jo apskritai nebūdavo.

Gate, kuria jisėjo prieš dešimt minučių, dabar buvo virtusi kanalu. Juodu vandeniu plaukė dokumentų segtuvai. Kai kurie buvo praviri. Iš jų kyšojo rankos, prašančios parašo.

Niekas jų nepasirašinėjo.

Paskutiniaisiais metais parašai buvo tapę užkrečiami.

Jonas sustojo prie laikrodžio bokšto.

Laikrodis rodė tris skirtingas valandas.

Valstybinę.

Asmeninę.

Ir slaptąją.

Slaptoji buvo užrakinta po stiklu.

Jos niekam neleidavo matyti.

Todėl visi į ją žiūrėdavo.

Virš aikštės sukosi policijos sraigtasparnis. Ant jo šono buvo užrašyta:

KALBA YRA VISUOMENINIS IŠTEKLIS.

Po užrašų:

NEAUTORIZUOTAS MĄSTYMAS BAUDŽIAMAS.

Žmonės reagavo ramiai.

Prie tokių pranešimų buvo pripratę.

Dauguma jų nebeskyrė reklamos nuo įstatymo.

Jonas pasuko į siaurą skersgatvį tarp dviejų administracinių kompleksų.

Ten jo laukė žmogus.

Bent jau atrodė kaip žmogus.

Aukštas, liesas, vilkintis pilku lietpalčiu. Veido nesimatė. Jį dengė judantis šešėlis, tarsi veidas būtų transliuojamas iš blogo ryšio.

— Tu buvai Banke.

Tai nebuvo klausimas.

— Taip.

— Tu ieškojai Kazio.

— Taip.

— Bloga idėja.

— Kodėl?

Šešėlis ant nepažįstamojo veido suvirpėjo.

— Todėl, kad jis surado tai, ko nereikėjo surasti.

— Ką?

— Kalbos šaltinį.

Jonas nusijuokė.

Trumpai.

Nesėkmingai.

— Kalba neturi šaltinio.

— Taip visi mano.

— O tu?

— Aš žinau.

Tada nepažįstamasis padavė jam mažą metalinę kapsulę.

— Kas čia?

— Žodis.

— Žodis?

— Nelegalus.

Jonas pažvelgė į kapsulę.

Ji buvo šilta.

Tarsi viduje kažkas kvėpuotų.

— Koks žodis?

— Niekas nebežino.

— Kaip galima nežinoti žodžio?

— Todėl, kad valdžia jį ištrynė.

Jonas pakėlė akis.

Žmogaus nebebuvo.

Skersgatvis buvo tuščias.

Tik ant sienos kažkas buvo užrašęs:

JEI ŽODIS DINGSTA, AR DINGSTA IR TAI, KĄ JIS REIŠKĖ?

Po užrašų kažkas jau buvo užtepęs juodų dažų.

Miestas nemėgo tokių klausimų.

Vakare Jonas grįžo į savo butą.

Butas buvo dvidešimt septintame aukšte.

Bent jau šiandien.

Pastatas kartais persitvarkydavo.

Gyventojai prie to buvo pripratę.

Jonas atrakino duris.

Viduje jo laukė katė.

Jis neturėjo katės.

Gyvūnas sėdėjo ant stalo ir skaitė knygą.

— Čia mano butas, — pasakė Jonas.

Katė pakėlė akis.

— Abejotina.

— Kas tu?

— Stebėtoja.

— Kodėl skaitai mano knygą?

— Todėl, kad tu jos neskaitai.

Katė užvertė viršelį.

Ant knygos nebuvo pavadinimo.

Tušti viršeliai mieste buvo draudžiami.

Tai reiškė, kad knyga arba labai sena, arba labai pavojinga.

— Iš kur ją gavai?

— Ji visada čia buvo.

— Niekada jos nemačiau.

— Tu daug ko nematai.

Katė nušoko nuo stalo.

Tada praėjo pro sieną.

Tiesiog praėjo.

Lyg siena būtų prisiminusi, kad kažkada buvo durys.

Jonas liko vienas.
Bent jau taip atrodė.
Jis ištraukė metalinę kapsulę.
Ant jos paviršiaus buvo išgraviruotas vienintelis simbolis.
Ne raidė.
Ne skaičius.
Kažkas tarp jų.
Jis paspaudė.
Kapsulė atsivėrė.
Iš jos išslydo mažas popieriaus lapelis.
Vienas žodis.
Tik vienas.
Jonas perskaitė.
Ir iš karto pamiršo.
Jo širdis suspurdėjo.
Jis žinojo, kad kažką perskaitė.
Bet nebegalėjo prisiminti ką.
Tik jausmą.
Keistą jausmą.
Lyg visą gyvenimą būtų gyvenęs kambaryje be langų, o dabar akimirkai būtų pamatęs
horizontą.
Už lango pradėjo kaukti sirenos.
Visame mieste vienu metu.
Tūkstančiai sirenų.
Tūkstančiai garsiakalbių.
Tūkstančiai balsų.
— DĖMESIO.
— DĖMESIO.
— DĖMESIO.
Balsai buvo identiški.

Be lyties.

Be amžiaus.

Be emocijų.

— *SKELBIAMAS KALBOS KARANTINAS.*

Jonas sustingo.

Tokio dalyko jis dar nebuvo girdėjęs.

Balsas tęsė:

— *UŽFIKSUOTAS NEAUTORIZUOTAS TERMINAS.*

— *TERMINAS KELIA GRĖSMĘ SEMANTINIAM STABILUMUI.*

— *VISI PILIEČIAI PRAŠOMI NUSTOTI KALBĖTI.*

Miestas pakluso.

Lyg būtų gavęs komandą.

Triukšmas dingio.

Automobiliai sustojo.

Žmonės užsičiaupė vidury sakinio.

Šunys nustojo loti.

Net vėjas atrodė atsargesnis.

Tyla nusileido ant miesto kaip sunkus audinys.

Jonas priėjo prie lango.

Apačioje minios stovėjo nejudėdamos.

Jis matė moterį, kuri laikė pravertas lūpas.

Žodis liko neištartas.

Kažkur aikštėje žmogus bandė kalbėti.

Po sekundės pasirodė juodas furgonas.

Žmogus buvo išvežtas.

Minia net neatsisuko.

Po valandos dingo kai kurie užrašai.
Pirmiausia reklamos.
Tada gatvių pavadinimai.
Tada parduotuvių iškabos.
Raidės tiesiog nyko.
Lyg jų niekada nebūtų buvę.
Jonas stebėjo iš savo lango.
Miestas lėtai neteko kalbos.
Kartu su kalba nyko ir daiktai.
Kai dingo žodis „kavinė“, viena kavinė subliuško lyg pradurtas balionas.
Kai dingo žodis „ministerija“, didžiulis pastatas pavirto pilkų dulkių debesimi.
Kai dingo žodis „siena“, viename kvartale sugriuvo šimtai butų.
Žmonės paniškai puolė rašyti užrašus.
Piešti simbolius.
Kaupti žodžius.
Bet sistema buvo greitesnė.
Vis greitesnė.
Jonas staiga suprato.
Nelegalus žodis kažkaip susijęs su tuo, kas vyksta.
Galbūt net buvo priežastis.
Telefonas suskambo.
Ne jo.

Jis neturėjo telefono.
Aparatas stovėjo ant virtuvės stalo.
Juodas.
Senas.
Anksčiau jo ten nebuvo.
Jonas pakėlė ragelį.
Kurį laiką girdėjosi tik traškesys.
Paskui balsas.
Pažįstamas.
— Jonai.
— Kazys?
— Klausyk labai atidžiai.
Ryšys sutrūkinėjo.
— Kur tu?
— Ne ten.
— Ką tai reiškia?
— Aš radau vietą už miesto.
— Už miesto nieko nėra.
— Yra.
Tyla.
Paskui:
— Jie meluoja.
— Kas?
— Visi.
Ryšys vėl sutrūkinėjo.

— Ką?
— Kalba nebuvo sukurta žmonių.
— Ką?
— Ji buvo rasta.
Jonas pajuto, kaip nugara nubėga šaltis.
— Kur?
— Po miestu.
Traškesys.
Triukšmas.
Tolimas riksmas.
— Jonai, jie ateina.
— Kas ateina?
— Redaktoriai.
Linija nutrūko.
Telefonas virto sauja juodų pelenų.

Tą pačią akimirką kažkas pasibeldė į duris.
Vieną kartą.
Tiksliai.
Be emocijų.
Jonas nejudėjo.
Pasigirdo antras beldimas.
Tada trečias.
Po jo balsas.
Ramus.
Mandagus.
Būtent todėl baisus.
— Kalbos priežiūros tarnyba.
Tyla.
— Žinome, kad esate viduje.
Tyla.
— Žinome, kad gavote terminą.
Jonas pažvelgė į langą.

Dvidešimt septintas aukštas.
Per aukštai šokti.
Per žemai pabėgti.
Balsas už durų neskubėjo.
— Atidarykite.
— Arba būsime priversti redaguoti situaciją.
Koridoriuje kažkas subildėjo.
Tarsi būtų tempiama labai didelė trintukė.
Jonas pažvelgė į kapsulę.
Į tuščią lapelį.
Į miestą už lango.
Ir pirmą kartą per daugelį metų pajuto, kad pasaulis nėra sugadintas.
Jis yra taisomas.
Nuolat.
Negailestingai.
Kažkas jį redaguoja.
Trumpina.
Perrašo.
Cenzūruoja.
O Kazys galbūt buvo radęs pirmą sakinį, kurio niekam nepavyko ištrinti.
Už durų pasigirdo metalo girgždesys.
Spyna pradėjo tirpti.
Ir Jonas suprato, kad iki ryto viskas pasikeis.
Jeigu, žinoma, rytas dar egzistuos.

3 skyrius. Redaktorių ministerija

Spyna tirpo tyliai.

Jonui tai atrodė blogiausia visos situacijos dalis.

Jeigu duris laužytų kūjais, sprogdintų užtaisais ar daužytų šarvuotu transportu, būtų bent šioks toks žmogiškas triukšmas.

Tačiau anapus stovėjo žmonės, kurie tikėjo taisymu.

Ne naikinimu.

Taisymu.

Durų metalas lėtai virto pilku skysčiu ir nutekėjo ant grindų.

Paskui dingo pati spynos sąvoka.

Jonas aiškiai matė tą akimirką.

Ne mechanizmas sugedo.

Ne medžiaga išsilydė.

Tiesiog pasaulis trumpam pamiršo, kas yra spyna.

Durys pačios atsivėrė.

Koridoriuje stovėjo trys figūros.

Jų veidai buvo uždengti baltais skydais.

Vietoje akių — juodos horizontalios linijos.

Vietoje burnų — brūkšniai.

Lyg kažkas būtų juos redagavęs iki minimalaus reikalingo varianto.

Vidurinysis laikė ilgą juodą aplanką.

— Pilieti Jonai Varnai.

— Galbūt.

— Nustatytas semantinis pažeidimas.

— Koks?

— Jūs žinote.

— Nežinau.

— Tuomet pažeidimas dar rimtesnis.

Jonas nieko neatsakė.

Pareigūnas atsivertė aplanką.
Jo viduje buvo ne popieriai.
Ten buvo vabzdžiai.
Šimtai mažų baltų vabzdžių.
Jie ropojo puslapiais ir formavo sakinius.
Vienas iš jų sustojo.
Raidės susidėliojo į eilutę.
SUBJEKTAS KONTAKTAVO SU IŠTRINTU ŽODŽIU.
Vabzdžiai išsisklaidė.
Paskui suformavo kitą sakinį.
REKOMENDUOJAMA KOREKCIJA.
Jonas atsitraukė.
Pareigūnai įėjo į butą.
Jie judėjo vienodai.
Vienodais žingsniais.
Vienodu tempu.
Tarsi juos valdytų viena nervų sistema.
Vienas priėjo prie lentynos.
Knygos pradėjo nykti.
Tyliai.
Be pelenų.
Be dūmų.
Pavadinimai iš pradžių išsitrynė nuo viršelių.
Paskui išnyko puslapiai.

Galiausiai neliko pačių knygų.

— Ką jūs darote?

— Optimizuoju.

— Kodėl?

— Per daug versijų.

— Kokių versijų?

— Tikrovės.

Jonas suprato, kad daugiau nieko neišpės.

Tokie žmonės nekalbėjo.

Jie vykdė gramatiką.

Tada kažkas pasikeitė.

Virtuvėje.

Pasigirdo miauktelėjimas.

Pareigūnai sustingo.

Pirmą kartą.

Visi trys vienu metu.

Iš sienos išėjo katė.

Ta pati.

Su ta pačia knyga nasruose.

Ji lėtai nuėjo per kambarį.

Tarsi nieko ypatingo nevyksta.

Pareigūnai stebėjo ją.

Katė atsisėdo kambario viduryje.

Padėjo knygą.

Atvertė.

Puslapiai buvo tušti.

Vienas pareigūnas atsitraukė.

Kitas taip pat.

Trečiasis pasakė:

— Neįmanoma.

Katė sumirksėjo.

Ir pirmą kartą Jonas išgirdo ją murkiant.

Murkimas skambėjo kaip daugybė balsų.

Kaip biblioteka, kalbanti per sapną.

Kambario oras sutankėjo.

Sienos suvirpėjo.

Ant lubų pradėjo rasti sakiniai.

Ilgai.

Nesuprantami.

Parašyti kalba, kurios Jonas niekada nebuvo matęs.

Pareigūnai pradėjo trauktis.

Lėtai.

Atsargiai.

Tarsi susidūrę su kažkuo draudžiamu net jiems.

Vienas tarė:

— Pranešti centrui.

Antrasis:

— Nedelsiant.

Trečiasis:

— Aptikta pirminė medžiaga.

Tada visi trys išėjo.

Ne bėgdami.
Bet labai arti to.
Duryš užsivėrė.
Butas nutilo.
Katė pažvelgė į Joną.
— Na pagaliau.
— Kas tu?
— Jau klausėte.
— Man reikia normalaus atsakymo.
— O man reikia normalaus pasaulio.
Jonas atsisėdo.
Staiga pasijuto siaubingai pavargęs.
— Kas yra pirminė medžiaga?
Katė ilgai tylėjo.
— Ar kada nors susimąstei, iš kur atsiranda žodžiai?
— Žmonės juos sukuria.
— Ne.
— Kalbininkai nesutiktų.
— Kalbininkai gyvena akvariume.
— Ką tai reiškia?
— Jie tyrinėja žuvis ir mano, kad supranta vandenyną.
Katė nušoko ant palangės.

Miestas už lango buvo beveik tamsus.
Ne dėl nakties.
Dėl trynimo.
Daugybė pastatų jau buvo dingę.
Kvartalai virto tuštuma.
Lyg kažkas trintuku būtų perėjęs per žemėlapi.
— Seniai, — tarė katė, — žmonės rado kažką po miestu.
— Ką?
— Kalbą.
— Kalba nėra daiktas.
— Tu taip manai.
— O tu?
— Aš ją mačiau.
Jonas tylėjo.
Katė tęsė:
— Po žeme buvo struktūra.
Ne mašina.
Ne pastatas.
Ne organizmas.
Kažkas tarp jų.
Ji generavo prasmes.
Žodžius.
Istorijas.
Sapnus.

Civilizacijos statėsi aplink ją.
Religijos ją garbino.
Imperijos slėpė.
Vyriausybės perrašinėjo.
Kol galiausiai atsirado Redaktoriai.
— Ministerija?
— Ministerija yra tik paviršius.
— O kas po ja?
Katė pažvelgė į tamsą.
— Redaktoriai tiki, kad pasaulis yra tekstas.
— Beprotybė.
— O jeigu jie teisūs?
Jonas neatsakė.
Nes pirmą kartą nebuvo tikras.

Po valandos jie jau buvo gatvėje.
Jonas nebežinojo, kodėl pasitiki kate.
Gal todėl, kad visi kiti melavo.
Gal todėl, kad katė bent nesistengė atrodyti protingesnė už pasaulį.
Jie judėjo per tuštėjančius kvartalus.
Čia ir ten stovėjo žmonės.
Sutrikę.
Tyliomis akimis.
Kai kurie laikė žodynus.
Kiti maldaknyges.
Treti apkabinę gatvių ženklus.
Lyg tai galėtų juos apsaugoti.

Vienoje aikštėje senukas garsiai skaitė enciklopediją.
Kiekvieną sakinį.
Kiekvieną žodį.
Bandydamas išlaikyti juos gyvus.
Aplink jį būriavosi klausytojai.
Tylūs kaip bažnyčioje.
Tolumoje kažkas degė.
Tačiau liepsnos buvo mėlynos.
Jos degino ne medžiagą.
Jos degino reikšmes.
Ten, kur pereidavo ugnis, žmonės pamiršdavo daiktų paskirtį.
Prie vieno kampo vyras spoksojo į dviratį.
Visiškai nesuprasdamas, ką mato.
— Kiek laiko tai vyksta? — paklausė Jonas.
— Šimtus metų.
— Ne karantinas.
Visa tai.
Katė nusijuokė.
— Šimtus kartų ilgiau.
Jie pasiekė seną metro stotį.
Iėjimas buvo užmūrytas.
Ant sienos kabėjo lentelė:

MARŠRUTAS UŽDARYTAS DĖL REALYBĖS TECHNINĖS PRIEŽIŪROS.

— Čia?
— Čia.
— Atrodo negyva.
— Tik iš viršaus.
Katė peršoko tvorą.

Jonas nusekė.
Tada pastebėjo kažką keisto.
Ant plytų buvo išraižytas tas pats simbolis, kurį matė ant kapsulės.
Ne raidė.
Ne skaičius.
Kažkas senesnio.
Kažkas, kas atrodė ne parašyta, o atrasta.
Ženklas pulsavo.
Vos pastebimai.
Tarsi kvėpuotų.
Tada po jų kojomis sudrebėjo žemė.
Tolumoje pasigirdo sirenos.
Šį kartą ne miesto.
Gilesnės.
Senesnės.
Tarsi aidėtų iš po pasaulio pamatų.
Katė staiga sustingo.
Jos kailis pasišiaušė.
— Blogai.
— Kas?
— Jie jau žino.
— Kas žino?
Katė pažvelgė į dangų.
Virš miesto kažkas kilo.

Milžiniška tamsi figūra.
Aukštesnė už dangoraižius.
Sudaryta iš besisukančių raidžių.
Iš milijonų raidžių.
Jos jungėsi į veidą.
Paskui į kitą.
Paskui į dar kitą.
Lyg visas miestas vienu metu bandytų prisiminti žmogų.
— Kas ten? — sušnabždėjo Jonas.
Katė atsakė taip tyliai, kad jis vos išgirdo:
— Vyriausiasis redaktorius.
Figūra atsisuko jų pusėn.
Ir pirmą kartą nuo istorijos pradžios Jonui kilo įtarimas, kad galbūt ne jis ieškojo Kazio.
Galbūt kažkas daug didesnio visą laiką ieškojo jo.

4 skyrius. Po sakiniu

Vyriausiasis Redaktorius kilo virš miesto lėtai.
Ne todėl, kad būtų sunkus.
Todėl, kad jo dydis neturėjo nieko bendra su erdve.
Jonui buvo sunku į jį žiūrėti.
Akys nuolat slydo.
Veidas, sudarytas iš raidžių, keitėsi kas sekundę.
Kartais jis priminė seną moterį.
Kartais vaiką.
Kartais žmogų be veido.
Kartais visą minią.
Milijonai ženklų sukosi ore kaip juodų paukščių spiečius.
Iš jų formavosi sakiniai.
Trumpi.
Grėsmingi.
Neužbaigti.
TAISYTI.
PAŠALINTI.
ATKURTI TVARKĄ.
Žodžiai nuolat byrėjo ir vėl susidėliodavo.
Lyg pati kalba sirgtų karštine.
Katė trenkė letena Jonui per koją.
— Nežiūrėk per ilgai.
— Kodėl?
— Jis redaguoja stebėtojus.

— Ką tai reiškia?
— Po minutės gali pamiršti savo vardą.
Po dviejų — motiną.
Po penkių — priežastį, kodėl egzistuoji.
Jonas nusuko akis.
Jautė lengvą pykinimą.
Tarsi smegenyse kažkas būtų bandęs ištrinti eilutę.
Jie nusileido į metro stotį.
Plytos sienoje jau buvo prasivėrusios.
Tarp jų atsirado siauras plyšys.
Juodas.
Gilus.
Kvėpuojantis.
Taip, kvėpuojantis.
Jonas girdėjo lėtą ritmą.
Įkvėpimas.
Iškvėpimas.
Įkvėpimas.
Iškvėpimas.
Lyg po miestu miegotų milžiniškas gyvūnas.
— Pirmyn, — tarė katė.
— Ten?
— Taip.
— O jeigu nenoriu?
— Tu jau seniai nebeturi tokios prabangos.

Jonas įlindo pirmas.
Praėjimas buvo siauras.
Dulkėtas.
Senesnis už miestą.
Senesnis už pačią stotį.
Po kelių minučių tunelis prasiplėtė.
Ir Jonas sustojo.
Priešais atsivėrė požeminis pasaulis.
Milžiniška ertmė.
Tokia didelė, kad joje galėtų tilpti visas miesto centras.
Lubų nesimatė.
Tik tamsa.
Joje kabėjo švytintys ženklai.
Ne lempos.
Ne žvaigždės.
Simboliai.
Jie plūduriavo ore kaip fosforuojančios medūzos.
Po kojomis tekėjo upė.
Tačiau vanduo buvo ne vanduo.
Jį sudarė sakiniai.
Milijonai sakinių.
Jonas matė, kaip jie teka srove.
Trumpam susiformuoja.
Paskui suyra.
Vienoje vietoje praplaukė:

"Žmogus atidarė duris."

Kitoje:

"Vasara buvo ilgesnė nei reikėjo."

Dar toliau:

"Niekas neprisiminė pirmojo karo."

Visos pasaulio istorijos tekėjo po miestu.

Katė nužingsniavo pirmyn.

Lyg grįžusi namo.

— Kas tai?

— Atliekos.

— Atliekos?

— Nepanaudoti sakiniai.

— Kieno?

Katė atsisuko.

— Visų.

Jonas nežinojo, ar jam pasidarė lengviau.

Ar baisiau.

Požemyje gyveno žmonės.

Iš pradžių jis jų nepastebėjo.

Jie buvo tylūs.

Apsigaubę ilgais apsiaustais.

Dirbo prie keistų mechanizmų.

Kai kurie rinko sakinius iš upės.

Kiti juos rūšiavo.

Treti degino.
Vienas vyras pakėlė galvą.
Jo veidas buvo išmargintas raidėmis.
Ne tatuiruotėmis.
Tikromis raidėmis.
Jos lėtai judėjo oda.
— Ji sugrįžo, — tarė vyras, žiūrėdamas į katę.
— Trumpam.
— O jis?
Katė žvilgtelėjo į Joną.
— Dar nežinau.
Vyras linktelėjo.
Lyg toks atsakymas būtų normalus.
Jonui ėmė atrodyti, kad jis yra vienintelis žmogus šiame pasaulyje, kuriam kas nors dar atrodo nenormalu.
Jieėjo toliau.
Praėjo pro didžiules lentynas.
Tukstančius lentynų.
Jose stovėjo stikliniai indai.
Kiekviename jų buvo po vieną žodį.
Žodžiai plūduriavo kaip gyvi organizmai.
Viename inde:
LIŪDESYS
Kitame:
KARALIUS
Dar kitame:
RŪKAS

Kai kurie buvo pažįstami.

Kai kurie visiškai svetimi.

Viename inde Jonas pamatė žodį, kurio negalėjo perskaityti.

Nes vos pažvelgęs jį užmiršdavo.

— Kas čia?

— Ištrintieji.

— Tie, kuriuos valdžia pašalino?

— Ne tik.

— Ką turi omenyje?

Katė sustojo.

— Kai kurie žodžiai buvo ištrinti ne todėl, kad pavojingi.

— O kodėl?

— Todėl, kad buvo teisingi.

Tunelio gale jų laukė durys.

Senos.

Akmeninės.

Pirmą kartą Jonas matė kažką, kas neatrodė pagaminta žmogaus rankomis.

Paviršius nuolat keitėsi.

Lyg akmuo sapnuotų.

Durų viduryje buvo įspaustas tas pats simbolis.

Tas pats, kuris buvo ant kapsulės.

Katė atsisėdo.

— Toliau eisi vienas.

— Kodėl?
— Manęs ten neįleis.
— Kas ten yra?
Katė kurį laiką tylėjo.
— Atsakymas.
— Į koki klausimą?
— Į tą, kurio dar nesugalvojai.
Duryš atsivėrė.
Pačios.
Be garso.
Jonas įžengė vidun.

Kambarys buvo mažas.
Beveik tuščias.
Jokių mašinų.
Jokių knygų.
Jokių lentynų.
Tik vienas žmogus.
Sėdintis prie stalo.
Jonas sustingo.
Jis pažinojo tą veidą.
Iš laikraščių.
Iš senų nuotraukų.
Iš prisiminimų.
— Kazys.

Vyras pakėlė akis.
Nusišypsojo.
Atrodė pavargęs.
Labai pavargęs.
Tarsi būtų nemiegojęs šimtą metų.
— Sveikas, Jonai.
— Tu gyvas.
— Daugmaž.
— Visi sakė, kad neegzistavai.
— Tai buvo patogu.
Jonas atsisėdo priešais jį.
Kurį laiką abu tylėjo.
Tyla buvo keista.
Rami.
Ne tokia kaip viršuje.
Ne tokia kaip mieste.
Ne tokia kaip ministerijose.
Tarsi čia tylėjimas nebūtų draudžiamas.
— Tu man skambinai.
— Taip.
— Sakai, kad kalba buvo rasta.
— Taip.
— Ir?
Kazys pažvelgė kažkur už Jono.
Į tamsą.

Į kažką, ko ten neturėjo būti.
— Aš klydau.
— Dėl ko?
— Kalba nebuvo rasta.
Jonas pajuto, kaip širdis pradeda plakti greičiau.
— Tai kas tada?
Kazys nusišypsojo.
Liūdnei.
— Jonai.
— Ką?
— Kalba mus rado.
Tuo momentu kažkas sujudėjo kambario tamsoje.
Kažkas milžiniško.
Lėto.
Seno.
Neįsivaizduojamai seno.
Ne kūnas.
Ne mašina.
Ne dievas.
Bet kažkas, iš ko galėjo gimti visi trys.
Tamsa atsivėrė tarsi akis.
Jonas išgirdo balsą.
Ne ausimis.
Kažkur giliau.
Ten, kur gimsta mintys.

Vieną vienintelį sakinį.

AŠ PRISIMENU JUS VISUS.

Ir tada visos kambario sienos pradėjo švytėti.

O ant jų pasirodė ne miesto istorija.

Ne žmonijos istorija.

Kažkas daug keistesnio.

Pasaulio juodraščiai.

Ankstesnės versijos.

Ištrintos realybės.

Gyvenimai, kurie niekada neįvyko.

Miestai, kurių niekas nepastatė.

Žemynai, kurių nebėra.

Ir Jonas suprato, kad jo pasaulis gali būti ne pirmasis.

Net ne dešimtas.

Galbūt ne tūkstantasis.

O kažkur virš jų, danguje, Vyriausiasis Redaktorius jau leidosi po žeme.

Ieškodamas to paties atsakymo.

Arba bandydamas jį sunaikinti.

5 skyrius. Juodraščių archyvas

Jonas negalėjo atitraukti akių nuo sienų.
Jos švietė ne šviesa.
Prisiminimu.
Ne jo prisiminimu.
Kažkieno kito.
Galbūt visų.
Vaizdai tekėjo vienas per kitą.
Miestai kilo ir griuvo per sekundes.
Vandenynai keitė formas.
Kalnai vaikščiojo.
Mėnuliai kabėjo ten, kur dabar buvo saulė.
Tada viskas išnykdavo.
Lyg kažkas būtų nepatenkintas rezultatu.
Ir pradėjęs iš naujo.
— Kas tai? — sušnabždėjo Jonas.
Kazys ilgai neatsakė.
Jo veidas atrodė senesnis nei prieš minutę.
Tarsi kiekvienas parodytas pasaulis pridėtų jam dar vienerius metus.
— Nesėkmingos versijos.
— Kieno?
— Šito klausimo visi klausia pirmiausia.
— Ir?
— Niekas nežino.
Tamsa už jų sujudėjo.
Milžiniška.
Kantri.
Stebinti.
Jonas jautė jos buvimą.
Ne kaip kūną kambaryje.
Kaip mintį kambaryje.
Tarsi pats oras būtų kažką prisiminęs.

Ant sienos pasirodė naujas vaizdas.
Miestas.
Panašus į jų.
Bet ne toks.
Dangoraižiai buvo gyvi.
Jie lėtai kvėpavo.
Gatvėmis vaikščiojo žmonės su permatomais veidais.
Virš jų danguje degė septynios saulės.
Po kelių sekundžių vaizdas dingo.
Pakeitė kitas.
Paskui dar vienas.
Šimtai.
Tūkstančiai.
Milijonai.
Jonui pasidarė silpna.
— Kodėl man tai rodoma?
Tąkart atsakė ne Kazys.
Atsakė balsas tamsoje.
Tas pats.
Senas.
Gilus.
Ne vyriškas.
Ne moteriškas.
Ne žmogaus.

NES TU KLAUSI.

Jonas nurijo seiles.

— Kas tu?

Ilga tylą.

Tada:

NEŽINAU.

Keisčiausia buvo tai, kad atsakymas nuskambėjo nuoširdžiai.

Vaizdai ant sienų sulėtėjo.

Dabar Jonas galėjo juos stebėti ilgiau.

Viename pasaulyje žmonės bendravo spalvomis.

Jie neturėjo kalbos.

Tik švytėjimą.

Karai ten vykdavo kaip spalvų audros.

Meilės prisipažinimai atrodė kaip saulėtekiai.

Kitame pasaulyje neegzistavo atmintis.

Žmonės kiekvieną rytą pabudavo nežinodami, kas jie.

Civilizacija buvo sukūrusi milžiniškus bokštus, kuriuose kasdien iš naujo užrašydavo save.

Dar kitame pasaulyje niekada neatsirado mirtis.

Žmonės gyveno amžinai.

Po kelių tūkstančių metų jie pradėjo maldauti, kad kas nors ją išrastų.

Vaizdas nutrūko.

Siena aptemo.

— Ar jie tikri? — paklausė Jonas.

Kazys linktelėjo.

— Buvo.

— Buvo?

Jonas nurijo seiles.

— Kas tu?

Ilga tylą.

Tada:— Kai kurie nebeegzistuoja.

— Kas juos sunaikino?

— Kartais niekas.

— Kaip tai suprasti?

— Kai kurios realybės žlunga pačios.

— O kitas?

Kazys pakėlė akis.

— Kitas redaguoja.

Jonas suprato, ką tai reiškia.

Jam nepatiko.

Kambarys sudrebėjo.

Ne stipriai.

Bet pakankamai.

Nuo lubų pabiro dulkės.

Kažkur toli nuaidėjo duslus gausmas.

Tarsi požemiuose judėtų kalnas.

Kazys užsimerkė.

— Jis jau čia.

— Kas?

— Vyriausiasis Redaktorius.

Tą pačią akimirką visos sienos užgeso.

Likusi tik tamsa.

Ir balsas.

JIS BIJO.

— Ko?

MANĖS.

Jonas pažvelgė į juodumą.

— Kodėl?

Kurį laiką niekas neatsakė.

Paskui:

NES AŠ PRISIMENU TAI, KAS BUVO PRIEŠ JĮ.

Kambaryje pasidarė šalta.

Labai šalta.

Ne oro temperatūra.

Kažkas gilesnio.

Tarsi šaltis būtų skverbėsis į pačią tikrovę.

Tada pasigirdo dar vienas garsas.

Žingsniai.

Lėti.

Tolimi.

Bet artėjantys.

Kazys atsistojo.

— Neturime daug laiko.

— Kam?

— Tau reikia pamatyti Archyvą.

— Aš maniau, kad jau matau.

— Ne.

Kazys nusišypsojo.

— Čia tik prieškambaris.

Jie išėjo pro kitą angą kambario gale.
Tunelis leidosi gilyn.
Vis gilyn.
Jonas netrukus prarado nuovoką, kiek laiko eina.
Minutę.
Valandą.
Dieną.
Po žeme laikas buvo nepatikimas.
Kartais jis judėdavo ratu.
Kartais stovėdavo vietoje.
Kartais eidavo atbulas.
Galiausiai tunelis baigėsi.
Ir Jonas sustojo.
Priešais jį driekėsi Archyvas.
Jis buvo didesnis už miestą.
Galbūt didesnis už žemyną.
Milžiniška erdvė, užpildyta lentynomis.
Jos kilo į aukštį, kurio nebuvo įmanoma įžiūrėti.
Ėjo į tolį, kurio nebuvo įmanoma pasiekti.
Kiekvienoje lentynoje gulėjo knygos.
Trilijonai knygų.
Kai kurios mažos.
Kai kurios didelės kaip namai.

Kai kurios švietė.
Kai kurios alsavo.
Kai kurios atrodė miegančios.
Jonas žengė žingsnį pirmyn.
Artimiausios knygos viršelyje buvo parašyta:

JONAS VARNAS. 47 VERSIJA.

Jo širdis sustojo akimirkai.
— Ką?
Kazys neatrodė nustebęs.
— Atverk.
Jonas atvertė.
Pirmame puslapyje buvo jo gimimas.
Antrame — vaikystė.
Trečiame — pirmoji meilė.
Viskas tikslu.
Iki smulkiausios detalės.
Tada ketvirtame skyriuje pasakojimas pasikeitė.
Ten jis niekada neišvyko į miestą.
Likęs provincijoje.
Sukūręs šeimą.
Pasenęs.
Miręs septyniasdešimt aštuonerių.
Jonas užvertė knygą.
Rankos drebėjo.
— Čia ne mano gyvenimas.

— Ne.
— Bet pradžia mano.
— Taip.
— Kas tai?
Kazys pažvelgė į begalines lentynas.
— Galimybės.
Jonas atsitraukė.
Akimis perbėgo kitus viršelius.
JONAS VARNAS. 103 VERSIJA.
JONAS VARNAS. 882 VERSIJA.
JONAS VARNAS. 4001 VERSIJA.
Tūkstančiai.
Dešimtys tūkstančių.
Gal milijonai.
Visi jis.
Ir nė vienas ne jis.
— Tai neįmanoma.
— Taip.
— Tada kodėl egzistuoja?
— Tą patį klausimą uždaviau prieš dvidešimt metų.
Jonas lėtai pakėlė akis.
— Ir radai atsakymą?
Kazys nusijuokė.
Pirmą kartą nuo susitikimo.
Liūdnai.
— Radau blogesnę klausimą.

Tada visas Archyvas sudrebėjo.
Šį kartą stipriai.
Tūkstančiai knygų nukrito nuo lentynų.
Tolumoje kažkas lūžo.
Plyšo.
Griuvo.
Iš viršaus pasigirdo balsas.
Milžiniškas.
Sudarytas iš milijonų balsų.
Tas pats, kurį Jonas girdėjo virš miesto.
Vyriausiasis Redaktorius.
Jo žodžiai nuvilnijo per Archyvą kaip audra.
NETEISĖTA SAUGYKLA APTIKTA.
Tolumoje viena lentynų eilė išnyko.
Tiesiog dingo.
Kartu su milijonais knygų.
PRADĖTA KOREKCIJA.
Dar viena lentynų eilė subyrėjo į dulkes.
Tada dar viena.
Archyvas ėmė griūti.
Kazys pažvelgė į Joną.
Veidas staiga tapo labai rimtas.
— Klausyk.
— Ką?
— Dabar svarbiausias klausimas.
— Koks?
Kazys parodė į vieną vienintelę knygą.

Ji stovėjo ant atskiro pjedestalo.

Juoda.

Be pavadinimo.

Be autoriaus.

Be jokio ženklų.

Vienintelė tokia visame Archyve.

— Kas ten?

Kazys tylėjo sekundę.

Paskui atsakė:

— Originalas.

Tuo metu kažkur aukštai virš jų pasigirdo garsas, primenantis plyštantį dangų.

Ir pirmasis Archyvo aukštas pradėjo griūti jiems ant galvų.

6 skyrius. Originalas

Kai pradėjo griūti pirmasis Archyvo aukštas, Jonas iš pradžių nesuprato, ką mato.
Nekrito akmenys.
Nekrito metalas.
Nekrito lentynos.
Krito istorijos.
Milijonai puslapių atsiplėšė nuo knygų ir pakilo į orą.
Virš Archyvo susiformavo baltas viesulas.
Jį sudarė sakiniai.
Ištisos biografijos.
Imperijos.
Meilės istorijos.
Kariai.
Neįvykę atradimai.
Negimę vaikai.
Neparašytos knygos.
Visa tai sukosi ore kaip audra.
Ir nyko.
Ten, kur perėjo nematoma jėga, tekstas išblukdavo.
Lyg būtų trinamas iš pačios egzistencijos.
Vyriausiasis Redaktorius artėjo.
Jonas jo dar nematė.
Tačiau jautė.
Kaip žmonės jaučia artėjant audrą.
Arba žemės drebėjimą.
Arba nuosprendį.
— Imk knygą! — sušuko Kazys.
Jonas puolė prie pjedestalo.
Juodas viršelis buvo šiltas.
Ne kaip popierius.
Kaip oda.
Ne žmogaus.
Kazko senesnio.
Jis atsargiai palietė viršelį.
Ir pasaulis dingo.

Trumpam jis tapo kažkuo kitu.
Kažkuo, kas neturėjo vardo.
Neturėjo kūno.
Neturėjo laiko.
Aplink jį nebuvo miesto.
Nebuvo planetos.
Nebuvo žvaigždžių.
Tik begalinė tamsa.
Ir joje — vienas taškas.
Mažas.
Švytintis.
Tas taškas virpėjo.
Lėtai.
Kaip širdis.
Kaip mintis prieš tapdama žodžiu.
Jonas suprato, kad stebi pirmąją istoriją.
Ne pirmąją žmonių istoriją.
Pirmąją apskritai.
Nežinia kiek laiko praėjo.
Sekundė.
Milijardas metų.
Tada švytintis taškas išsiskleidė.
Ir atsirado pirmasis skirtumas.

Pirmasis „taip“ ir „ne“.
Pirmasis „yra“ ir „nėra“.
Pirmoji riba.
Pirmasis sakinys.
Jonas nesuprato jo reikšmės.
Tačiau pajuto jo poveikį.
Iš to vienintelio sakinio gimė viskas.
Laikas.
Erdvė.
Gyvybė.
Mirtis.
Prisiminimai.
Kalba.
Istorija.
Visata pasirodė ne kaip mašina.
Ne kaip sprogoimas.
Ne kaip dieviškas kūrinys.
Ji pasirodė kaip pasakojimas.
Milžiniškas.
Nuolat rašomas.
Nuolat perrašomas.
Tada regėjimas nutrūko.

Jonas vėl stovėjo Archyve.
Rankose laikė juodą knygą.
Aplink griuvo lentynos.
Kazys žiūrėjo į jį.
— Tu matei?
Jonas negalėjo atsakyti.
Kazys linktelėjo.
— Taip.
Aš irgi taip reagavau.
— Kas tai buvo?
— Kiekvienas mato šiek tiek kitaip.
— Bet kas tai?
Kazys pažvelgė į juodą viršelį.
— Manau, kad tai ne knyga.
— O kas?
— Veidrodis.

Tolumoje kažkas truko.
Milžiniškas garsas.
Lyg būtų lūžusi pati realybės konstrukcija.
Archyvas suvirpėjo.
Ši kartą taip stipriai, kad Jonas vos išsilaikė ant kojų.
Tada tarp lentynų pasirodė figūra.
Iš pradžių maža.
Tolima.
Bet kiekvieną sekundę didėjanti.
Raidės.
Milijonai raidžių.

Sukosi viena aplink kitą.
Formavo kūną.
Veidą.
Rankas.
Apsiaustą.
Vyriausiasis Redaktorius.
Jis buvo mažesnis nei danguje.
Bet tik todėl, kad čia nebereikėjo vaidinti dievo.
Čia jis buvo namuose.
Archyve.
Figūra sustojo.
Jos veidas nuolat keitėsi.
Kiekvieną akimirką tapdavo kitu žmogumi.
Tūkstančiais žmonių.
Milijonais.
Lyg būtų sudarytas iš visų kada nors egzistavusių veidų.

— *RADAU.*

Balsas nuskambėjo ne ausimis.
Lentynomis.
Grindimis.
Krauju.
Mintimis.
— Tu kalbi kaip reklama, — tyliai pasakė Jonas.
Kazys nusijuokė.
Net dabar.
Net tokiu metu.
Vyriausiasis Redaktorius atsisuko į jį.

Ir juokas nutrūko.
Tarsi jo niekada nebūtų buvę.
Jonas pajuto siaubą.
Ne dėl grėsmės.
Dėl paprastumo.
Redaktorius ką tik ištrynė juoką.
Iš kambario.
Iš momento.
Galbūt iš atminties.
Liko tik žinojimas, kad kažkas buvo dingę.
— **ORIGINALAS TURI BŪTI SUNAIKINTAS.**
Kazys žengė pirmyn.
— Kodėl?
— **NES JIS SUKELIA NESTABILUMĄ.**
— Ne.
— **TAIP.**
— Tu bijai.
Pirmą kartą figūra neatsakė iš karto.
Milijonai raidžių trumpam sulėtėjo.
— **AŠ SAUGAU TVARKĄ.**
— Ne.
Kazys papurtė galvą.
— Tu saugai vienintelę versiją.
— **VIENINTELĖ VERSIJA YRA BŪTINA.**
— Kam?
— **IŠLIKIMUI.**
Kazys nusišypsojo.
— Arba kontrolei.
Tada viskas įvyko labai greitai.

Redaktorius pakėlė ranką.
Vienas gestas.
Ir priešais juos atsivėrė plyšys.
Ne erdvėje.
Tekste.
Jonas pamatė baltą tuštumą.
Tą pačią, kuri lieka ištrynus sakinį iš puslapio.
Iš jos sklido ledinis šaltis.
Nebūties šaltis.
Kurį laiką plyšys buvo mažas.
Paskui pradėjo plėstis.
Ryti lentynas.
Knygas.
Praėjimus.
Visas galimybes.
Archyvas mirė gabalais.
Tarsi kažkas jį trintų milžiniška guma.
— Jonai! — sušuko Kazys.
— Ką?
— Atverk knygą!
— Kodėl?
— Nes mes nebegalime jo sustabdyti!
— Tai ką galiu?
Kazys pažvelgė tiesiai jam į akis.
— Gali prisiminti.
Jonas nieko nesuprato.

Bet atvertė viršelį.
Pirmasis puslapis buvo tuščias.
Antrasis irgi.
Trečiasis taip pat.
Visi puslapiai buvo balti.
Šimtai.
Tūkstančiai.
Begalybė.
Tik paskutiniame puslapyje buvo viena eilutė.
Vienas sakinyš.
Vienintelis visoje knygoje.
Jonas jį perskaitė.
Ir sustingo.
Nes sakinyš buvo ne apie pasaulį.
Ne apie istoriją.
Ne apie dievus.
Jis buvo apie Joną.
Tiksliau — apie šią akimirką.
Apie Archyvą.
Apie Kazio žodžius.

Apie griūvančias lentynas.
Apie Vyriausiąjį Redaktorių.
Apie viską, kas vyksta dabar.
Lyg visa jų realybė būtų buvusi parašyta tame puslapyje.
O po paskutiniu sakiniu liko tuščia vieta.
Kelios neužpildytos eilutės.
Jonas pakėlė akis.
Redaktorius irgi žiūrėjo į knygą.
Pirmą kartą jo veidas parodė emociją.
Ne pyktį.
Ne neapykantą.
Baimes atitikmenį.
Milijonai raidžių virptelėjo.
— *NE*.
Kazys sušnabždėjo:
— Dabar supranti?
— Ką?
— Originalas niekada nebuvo baigtas.
Jonas pažvelgė į tuščią puslapio apacią.
Į vietą po paskutiniu sakiniu.
Į vietą, kur dar buvo galima rašyti.
Ir pirmą kartą per visą savo gyvenimą suprato, kodėl Redaktorius taip bijo.
Nes pasaulis nebuvo užbaigtas tekstas.
Jis buvo juodraštis.
O juodraščiai gali būti pakeisti.

7 skyrius. Tuščios eilutės

Jonas žiūrėjo į neužpildytą vietą puslapio apačioje.

Atrodė nieko ypatingo.

Kelios baltos eilutės.

Tiek.

Tačiau visas Archyvas aplink jas griuvo.

Visa Redaktoriaus galia buvo nukreipta į jas.

Visi pasaulio draudimai, karantinai, trynimai, korekcijos ir pataisos egzistavo dėl kelių centimetrų tuščio popieriaus.

Tai buvo absurdiška.

Todėl tikriausiai tiesa.

Vyriausiasis Redaktorius žengė žingsnį pirmyn.

Po jo kojomis byrėjo raidės.

Milijonai ženklų išsiliesdavo iš kūno ir vėl sugrįždavo.

Lyg jis nuolat pats save perrašinėtų.

— *ATIDUOK.*

Jonas stipriau suspaudė knygą.

— Kodėl?

— *NES TU NESUPRANTI.*

— Tai paaiškink.

Trumpa tylą.

Ne todėl, kad Redaktorius svarstytų.

Todėl, kad kažkas jo viduje ieškojo tinkamiausios formuluotės.

— *PASAULIS YRA NESTABILUS.*

— Žinau.

— *TUŠČIOS EILUTĖS LEIDŽIA JI KEISTI.*

— Ir?

— *KEITIMAS SUKELIA KANČIĄ.*

Jonas pažvelgė į griūvantį Archyvą.

Į trilijonus sunaikintų gyvenimų.

Į ištrintas galimybes.

— O tai ne?

Pirmą kartą Redaktorius neatsakė.

Tada sujudėjo tamsa.
Ne Archyve.
Giliau.
Ten, kur prasidėdavo tai, ką Kazys vadino šaltiniu.
Lentynos suvirpėjo.
Knygos ėmė kristi nuo viršutinių aukštų.
Kai kurios atsivėrė.
Iš jų pabiro žmonės.
Tikri žmonės.
Sutrikę.
Išsigandę.
Gyvi.
Jonas iš pradžių pamanė, kad haliucinuoja.
Tačiau ne.
Iš vienos knygos išlipo senis su mėlynu paltu.
Iš kitos — mergaitė su sulūžusiu aitvaru.
Iš trečios — kareivis be šalmo.
Jie visi atrodė apstulbę.
Lyg būtų ištraukti iš savo gyvenimų vidurio.
— Kas vyksta? — paklausė Jonas.
Kazys stebėjo vaizdą.
— Ribos silpnėja.
— Kokios ribos?
— Tarp versijų.
Archyvas vėl sudrebėjo.
Tolumoje pasirodė daugiau figūrų.
Šimtai.
Tūkstančiai.
Žmonės iš skirtingų istorijų.
Iš skirtingų galimybių.
Iš skirtingų pasaulių.
Jie pylėsi iš knygų kaip vanduo iš pramuštos užtvankos.

Tada Jonas pamatė save.
Vyrą maždaug jo amžiaus.
Su randu virš kairio antakio.
Tas vyras taip pat pamatė Joną.
Abu sustingo.
Kurį laiką nė vienas nepajudėjo.
— Sveikas, — tarė randuotasis.
Jonas nežinojo, ką atsakyti.
— Tu...
— Taip.
— Aš?
— Viena iš versijų.
Randuotasis šyptelėjo.
— Ne pati blogiausia.
— Kiek mūsų?
— Nenori žinoti.
— Noriu.
— Tada pasigailėsi.
Aplink juos ir toliau plūdo žmonės.
Vieni verkė.
Kiti juokėsi.
Kai kurie tiesiog stovėjo ir žiūrėjo į begalybę lentynų.
Lyg pagaliau būtų radę įrodymą, kad jų intuicija nemelavo.
Kad pasaulis iš tiesų yra didesnis, nei atrodo.

Redaktorius pakėlė abi rankas.
Archyvą užtvindė kurtinantis garsas.
Ne triukšmas.
Komanda.
Milijardai raidžių pakilo į orą.
Susijungė į vieną sakinį.
Milžinišką.
Užimantį pusę horizonto.
Jonas negalėjo jo perskaityti viso.
Tačiau suprato esmę.
Tai buvo įsakymas tikrovei.
Įsakymas grįžti į vieną versiją.
Vieną istoriją.
Vieną leidimą.
Vieną tiesą.
Archyvas pradėjo trauktis.
Lentynos nyko.
Žmonės bluko.
Kai kurie dingo akyse.
Tarsi niekada nebūtų egzistavę.
Randuotasis Jonas pažvelgė į jį.
— Greitai.
— Kas?
— Tuščios eilutės.
— Aš nežinau, ką rašyti.
— Niekas nežino.
— O jeigu suklysiu?
Randuotasis nusijuokė.
Šį kartą juokas neišnyko.
— Jonai.
— Ką?
— Visos istorijos yra klaidos.

Kazys staiga suklupo.
Jo veidas išblyško.
Per odą pradėjo slinkti juodos raidės.
Lyg tekstas prasiveržtų iš vidaus.
— Kazi!
— Klausyk...
— Kas tau?
— Aš ilgai čia buvau.
— Ir?
— Archyvas prisimena per stipriai.
Jonas suprato.
Ar bent jau manė supratęs.
Kazys pamažu tapo jo dalimi.
Ne žmogumi, kuris saugo Archyvą.
Archyvą, kuris laikinai apsimetė žmogumi.
— Tu nyksti.
— Taip.
— Sustabdykime tai.
— Ne.
Kazys šyptelėjo.
— Viskas gerai.
— Nėra gerai.
— Niekada nebuvo.
Tada jis pažvelgė į juodą knygą.
— Rašyk ne pasaulį.
— Ką tada?
— Galimybę.

Redaktorius jau buvo visai arti.
Dabar jo veidas užėmė pusę dangaus.
Milijonai akių.
Milijonai burnų.
Milijonai vardų.
Jis ištiesė ranką.
Tiesiai į knygą.
— *PASKUTINĮ KARTĄ.*
Archyvas drebėjo.
Žmonės nyko.
Pasauliai byrėjo.
Jonas pažvelgė į tuščias eilutes.
Jis neturėjo plano.
Neturėjo išminties.
Neturėjo jokio ypatingo supratimo.
Tik staiga prisiminė kažką labai paprasto.
Visą gyvenimą visi aplink jį norėjo vieno.
Vienintelės versijos.
Vienintelio atsakymo.
Vienintelio teisingo sakinio.
Ministerija.
Redaktoriai.
Įstatymai.
Net jis pats.

O gal pasaulis laikėsi ne ant atsakymo.
Gal ant klausimo.
Jo ranka palietė puslapį.
Tuščioje vietoje pradėjo rasti raidės.
Ne rašalu.
Šviesa.
Jos formavosi pačios.
Lėtai.
Tarsi knyga klausytųsi.
Tarsi ji lauktų.
Pirmosios eilutės pasirodė.
Jonas jas perskaitė.
Ir tuo metu Vyriausiasis Redaktorius pirmą kartą gyvenime sušuko.
Ne įsakymą.
Ne grasinimą.
Tik vieną žodį.
— *NE*.
Tačiau buvo per vėlu.
Nes sakinyš jau buvo pradėtas.
O kai kurios istorijos tampa pavojingiausios būtent tada, kai niekas nežino, kaip jos baigsis.

8 skyrius. Klausimo era

Pirmasis sakinyš augo lėtai.
Tarsi būtų rašomas ne ranka.
Tarsi jį rašytų pati galimybė.
Raidės ryškėjo ant puslapio.
Viena po kitos.
Visa Archyvo erdvė nuščiuvo.
Net griūtis sulėtėjo.
Net nykstančios lentynos, regis, laukė.
Jonas perskaitė pirmąją eilutę:

„Nė viena istorija neturi paskutinės versijos.“

Ir pasaulis krūptelėjo.
Ne metaforiškai.
Tiesiogine prasme.
Milijardai knygų vienu metu atsivertė.
Puslapiai sušlamėjo kaip miškas audroje.
Tolumoje kažkas nusijuokė.
Kažkas pravirko.
Kažkas prisiminė.

Vyriausiasis Redaktorius atsitraukė.
Vos per žingsnį.
Tačiau Jonas tai pastebėjo.
Iki šiol jis tik artėjo.
Tik plėtėsi.
Tik naikino.
Dabar pirmą kartą traukėsi.
— *NUTRAUK.*
— Kodėl?
— *NES TAI SUKELS CHAOSĄ.*
— O kas blogo chaose?
— *VISKAS.*
— Tikrai?
Redaktorius tylėjo.
Jonui staiga kilo keista mintis.
Visą laiką jis manė, kad prieš jį stovi valdovas.
Tironas.
Cenzorius.
Tačiau galbūt tiesa buvo liudnesnė.
Galbūt Redaktorius buvo ne blogis.
Galbūt jis buvo baimė.
Sena.
Milžiniška.
Visatą apraizgiusi baimė.
Baimė, kad pasaulis gali būti nebaigtas.

Ant puslapio atsirado antra eilutė.

„Kiekviena būtybė turi teisę būti daugiau nei vienu pasakojimu.“

Archyvas nušvito.

Vienoje iš tolumų sprogo lentyna.

Tačiau ne nuo griūties.

Nuo atsiradimo.

Iš jos išėjo šimtai žmonių.

Kiekvienas nešėsi po knygą.

Savo knygą.

Savo gyvenimą.

Savo versiją.

Ir nė viena jų nebuvo galutinė.

Jonas pažvelgė į randuotąją savo versiją.

Tas vyras šypsojosi.

Po truputį bluko.

Tačiau nebebuvo ištrinamas.

Tik tolsta.

Tarsi grįžtų į savo istoriją.

— Kas vyksta? — paklausė Jonas.

Randuotasis gūžtelėjo pečiais.

— Galbūt pirmą kartą mums leidžiama egzistuoti.

Ir dingo.

Ne mirtimi.

Ne ištrynimu.

Tiesiog išėjo iš šio skyriaus.

Kazys sunkiai kvėpavo.
Juodos raidės dengė jau pusę jo kūno.
Jos slinko oda kaip gyvas rašalas.
Tačiau jo akyse atsirado kažkas naujo.
Palengvėjimas.
— Matai? — tarė jis.
— Ką?
— Jis niekada nebijojo chaoso.
— O ko?
Kazys pažvelgė į Redaktorių.
— Autoriaus nebuvimo.
Jonas susiraukė.
— Nesuprantu.
— Jis visada tikėjo, kad kažkas turi kontroliuoti istoriją.
— O jeigu nekontroliuoja?
— Tada visi esame atsakingi.
Šįkart Redaktorius reagavo.
Jo kūnas sudrebėjo.
Milijonai raidžių susimaišė.
Veidai jo paviršiuje pradėjo mirgėti greičiau.
Tarsi stabilumas, kuriuo jis rėmėsi, būtų pradėjęs irti.

Tada atsitiko kažkas netikėto.
Juodoji knyga atsivertė pati.
Dar vienas puslapis.
Tada dar vienas.
Ir dar.
Jonas manė, kad ji buvo beveik tuščia.
Klydo.
Joje buvo begalė puslapių.
Tiesiog jie buvo užrakinti.
Dabar atsivėrė.
Visuose puslapiuose buvo tas pats klausimas.
Šimtais kalbų.
Milijonais rašto sistemų.
Ner tokiomis, kurių žmogaus protas negalėjo iki galo suvokti.
Tas pats klausimas.
Vėl ir vėl.
Vėl ir vėl.
Vėl ir vėl.
Jonas negalėjo jo perskaityti tiesiogiai.
Tačiau suprato esmę.
Tai buvo klausimas, kurį pasaulis užduoda pats sau.
Ne „kas esu?“
Ne „iš kur atėjau?“
Ne „kur einu?“
Gilesnis.
Paprastesnis.
Pavojingesnis.

„Kas būtų, jeigu?“

Tą akimirką Archyvo gilumoje atsivėrė kažkas naujo.
Duryš.
Milžiniškos.
Tokios didelės, kad net lentynų horizontas atrodė mažas.
Jos niekada anksčiau čia nebuvo.
Arba niekas jų nematė.
Ant durų nebuvo užrašų.
Tik vienas simbolis.
Tas pats, kurį Jonas matė ant kapsulės.
Tas pats, kuris kartojo nuo pat pradžių.
Ne raidė.
Ne skaičius.
Galimybės ženklas.
Duryš pradėjo vertis.
Iš plyšio sklido šviesa.
Ne akinanti.
Šilta.
Primenanti rytą, kurio dar nėra.
Tūkstančiai žmonių Archyve atsisuko į jas.
Net knygos tarsi sujudo.
Net pats Archyvas, rodė, klausėsi.

Ir tada iš šviesos kažkas išėjo.
Ne žmogus.
Ne būtybė.
Ne dievas.
Greičiau... istorija.
Ji nuolat keitė formą.
Kartais priminė mergaitę.
Kartais seną vyrą.
Kartais medį.
Kartais miestą.
Kartais tik balsą.
Jonas suprato keistą dalyką.
Jis tai jau buvo matęs.
Tik neprisiminė kur.
Būtybė pažvelgė į jį.
Ir nusišypsojo.
Ne pažįstamam.
Autoriui.
Tada pažvelgė į Redaktorių.
Šypsena dingo.
— Tu vis dar čia.
Pirmą kartą Vyriausiasis Redaktorius neatrodė milžiniškas.
Jis atrodė pavargęs.
Labai pavargęs.
— *AŠ SAUGOJAU.*
— Žinau.
— *AŠ TVARKIAU.*
— Žinau.
— *AŠ GELBĖJAU PASAKOJIMĄ.*

Būtybė tyliai linktelėjo.

— Ir beveik jį sustabdei.

Archyve stojo tylą.

Tikra.

Ne priverstinė.

Ne administracinė.

Ne ministerinė.

Tokia, kuri atsiranda tada, kai pasaulis laukia atsakymo.

O Jonas staiga suprato, kad viskas, kas įvyko iki šiol — miestas, katė, Kazys, Archyvas, Redaktorius — buvo tik įžanga.

Tik pirmieji skyriai.

Nes tikroji istorija prasidėjo dabar.

Kai pati istorija išėjo iš savo knygos.

9 skyrius. Miestas, kuris liko neužbaigtas

Archyve buvo tylu.

Istorija ir Vyriausiasis Redaktorius stovėjo vienas priešais kitą.

Tarp jų — trilijonai knygų.

Trilijonai gyvenimų.

Trilijonai galimybių.

Jonas laikė juodąją knygą.

Dabar ji buvo lengva.

Beveik tuščia.

Lyg būtų atidavusi tai, ką turėjo svarbiausio.

Istorija pažvelgė į Redaktorių.

— Ar prisimeni pradžią?

Milijonai raidžių jo kūne sulėtėjo.

— **AŠ PRISIMENU VISKĄ.**

— Ne.

Istorija papurtė galvą.

— Tu prisimeni visus pataisymus.

Ne pradžią.

Ilga tyla.

Tokia ilga, kad Jonas pajuto, kaip jos metu pasikeičia kažkas pasaulyje.

Kažkas labai mažo.

Gal vienas sakiny.

Gal vienas likimas.

Gal viena žvaigždė.

Tada Redaktorius paklausė:

— **KODĖL AŠ ATsiradau?**

Istorija nusišypsojo.

Liūdnai.

Be triumfo.

Be paniekos.

— Nes pasaulis išsigando.

— **KO?**

— Savęs.

Jonas suprato.
Ne iš karto.
Lėtai.
Kaip aušta rytas.
Kažkada seniai, kažkur labai toli, atsirado galimybė.
Galimybė rinktis.
Klysti.
Kurti.
Keistis.
Ir kartu atsirado baimė.
Noras sustabdyti neapibrėžtumą.
Noras viską užbaigti.
Užrakinti.
Padaryti galutiniu.
Iš tos baimės gimė Redaktorius.
Ne žmogus.
Ne valdovas.
Ne dievas.
Procesas.
Troškimas, kad pasaulis būtų baigtas rankraštis.
Troškimas, kuris gyveno kiekvienoje civilizacijoje.
Kiekvienoje institucijoje.
Kiekviename žmoguje.
Net Jono viduje.

Istorija priėjo prie jo.
— Duok.
Jonas atidavė juodąją knygą.
Ji atsivertė pati.
Paskutinis puslapis.
Tuščios eilutės.
Vis dar laukiančios.
Istorija pažvelgė į Joną.
— Ar žinai, ką reikia parašyti?
— Ne.
— Gerai.
— Gerai?
— Taip.
— Bet aš nežinau pabaigos.
Istorija nusijuokė.
Švelniai.
— Nėra pabaigos.
Jonas pažvelgė į tuščias eilutes.
Ir pirmą kartą nebandė sugalvoti teisingo sakinio.
Nes suprato, kad visas jo gyvenimas buvo praleistas ieškant teisingos versijos.
Teisingo atsakymo.
Teisingo kelio.
Teisingos istorijos.
O gal tokių niekada nebuvo.
Jis paėmė plunksną, kuri atsirado ant stalo.
Nežinia iš kur.
Nežinia kodėl.
Ir parašė vienintelį sakinį, kuris atrodė vertas paskutinio puslapio.

„Tęsinys galimas.“

Niekas nesprogo.
Niekas nesugriuvo.
Niekas netapo dievu.
Tiesiog pasaulis iškvėpė.
Tarsi būtų labai ilgai sulaikęs kvėpavimą.
Archyvas nušvito.
Lentynos pradėjo nykti.
Ne mirtimi.
Išsilaisvinimu.
Knygos viena po kitos atsivėrė.
Jų puslapiai virto paukščiais.
Šviesa.
Lietumi.
Prisiminimais.
Vėju.
Jos išsisklaidė po visas realybes.
Po visas versijas.
Po visas galimybes.
Vyriausiasis Redaktorius stovėjo nejudėdamas.
Jo kūnas byrėjo raidėmis.
Lėtai.
Ramiai.
Be kovos.
Be pasipriešinimo.

— *KAS MAN DABAR?*

Istorija pažvelgė į jį.

— Dabar tu irgi gali keistis.

Milijonai raidžių suvirpėjo.

Pirmą kartą Jonas pamatė ne baimę.

Ne valdžią.

Ne kontrolę.

Smalsumą.

Tada Redaktorius iširo.

Ne į nieką.

Į daugybę mažų sakinių.

Jie pakilo į orą ir išskrido tarp knygų.

Ieškoti naujų vietų.

Naujų reikšmių.

Naujų pradžių.

Kai Jonas vėl atmerkė akis, jis stovėjo miesto gatvėje.

Buvo rytas.

Tikras rytas.

Pirmasis po labai ilgo laiko.

Miestas atrodė pažįstamas.

Ir visiškai kitoks.

Pastatai nebebuvo nykstantys.

Iškabos nebebuvo trinamos.

Žmonės kalbėjosi.

Ginčijosi.

Juokėsi.

Klydo.

Kūrė.

Ant vienos sienos kažkas buvo užrašęs:

NĖRA GALUTINIO LEIDIMO.

Po užrašų kažkas kitas buvo pridėjęs:

IR AČIŪ DIEVUI.

Jonas nusišypsojo.

Pirmą kartą per labai ilgą laiką.

Prie jo kojų atsisėdo katė.

— Na?

— Na ką?

— Ir kaip jautiesi?

Jonas pažvelgė į dangų.

Jame nebekabojo nė vienas Redaktorius.

Tik debesys.

Netvarkingi.

Nuostabūs.

Nenuspėjami.

— Nežinau.

Katė patenkinta sumurkė.

— Teisingas atsakymas.

Jiedu kurį laiką tylėjo.

Žmonės ėjo pro šalį.

Gyveno savo istorijas.

Kai kurios jų buvo gražios.

Kai kurios tragiškos.

Kai kurios juokingos.

Dauguma neužbaigtos.

Kaip ir turi būti.

Galiausiai Jonas paklausė:

— O kas nutiko Kaziui?

Katė pažvelgė kažkur į tolį.

— Jis tapo pasakojimu.

— Mirė?

— Ne.

— Tada ką tai reiškia?

Katė šyptelėjo.

— Perskaitysi kada nors.

Po to ji nuėjo.

Tiesiog dingo minioje.

Kaip dingsta veikėjai, kurių dar laukia kitos istorijos.
Jonas liko vienas.
Arba beveik vienas.
Nes dabar jis jautė aplink save milijonus galimybių.
Ne kaip grėsmę.
Kaip pažadą.
Jis nuėjo gatve pirmyn.
Nežinodamas, kas bus rytoj.
Nežinodamas, kuo baigsis jo istorija.
Ir pirmą kartą tai neatrodė problema.
Tai atrodė laisvė.

Po daugelio metų vienoje bibliotekoje buvo rasta knyga be autoriaus.
Joje buvo tik vienas sakinys:

„Pasaulis išliko todėl, kad niekas neparašė jo pabaigos.“

Pabaiga

Jeigu skaitote šiuos paskutinius puslapius, tikriausiai ieškote pabaigos.
Tai suprantama. Žmonės mėgsta pabaigas.
Jos suteikia formą. Ribą.
Iliuziją, kad viskas buvo prasminga nuo pradžių.
Tačiau ši istorija visą laiką kalbėjo apie ką kita.
Apie tai, kad pasaulis nėra baigtinis rankraštis.
Apie tai, kad nė viena versija neturi išskirtinės teisės vadintis galutine.
Apie tai, kad kiekvienas gyvenimas yra ne uždaras tekstas, o nuolatinis juodraštis.
Todėl galbūt ši knyga negali baigtis tradicine prasme.
Jonas nuėjo savo keliu.
Katė dingo tarp kitų pasakojimų.
Kazys tapo istorijos dalimi.
Archyvas išsisklaidė į begales naujų galimybių.
O miestas išmoko gyventi be paskutinio leidimo. Tačiau tai nėra pabaiga.
Tai tik vieta, kur skaitytojas užverčia knygą.
Kažkur už šio puslapio žmonės vis dar kalbasi. Kažkur gimsta nauji žodžiai.
Kažkur kažkas atranda klausimą, kurio dar niekas nebuvo uždavęs.
Kažkur vis dar egzistuoja durys su keistu simboliu.
Kažkur vis dar saugoma knyga be autoriaus.
Ir kažkur, galbūt šią akimirką, kažkas pradeda rašyti naują sakinį.
Galbūt geresnį. Galbūt blogesnį.
Galbūt tokį, kuris pakeis viską.
Nes pasaulis išlieka ne todėl, kad yra užbaigtas.
Jis išlieka todėl, kad vis dar kuriamas.
Todėl užvertę šią knygą nesineškite su savimi atsakymo.
Pasiimkite klausimą.
Jis tarnaus ilgiau.
O jeigu kada nors pasijusite pasimetę tarp daugybės galimų gyvenimų, prisiminkite vieną paprastą tiesą:
Nėra galutinio leidimo.
Yra tik kita pastraipa.
Ir kol egzistuoja kita pastraipa, istorija tęsiasi.

Anotacija

Šis romanas, parašytas sąmoningai fragmentiška, asociatyvia ir sapniškai logika paremta maniera, išsiskiria retai pasitaikančiu conceptualiniu nuoseklumu: paradoksaliai, būtent per chaoso estetiką jis pasiekia griežtą idėjinę architektūrą. Tekstas konstruoja pasaulį kaip nuolat perrašomą sistemą, kurioje kalba nėra tik komunikacijos priemonė, bet pati ontologinė realybės medžiaga.

Kūrinio stiprybė slypi jo gebėjime išplėsti „redagavimo“ metaforą iki civilizacinio principo. Vyriausiojo Redaktoriaus figūra čia veikia ne kaip tradicinis antagonistas, o kaip epistemologinė funkcija – bandymas suvaldyti begalinę interpretacijų ir galimybių lauką. Tokiu būdu romanas subtiliai komentuoja tiek totalitarinės kontrolės mechanizmus, tiek žmogaus psichologinį poreikį galutiniam atsakymui.

Ypač įtaigi yra „Archyvo“ erdvė, kuri tampa ne tiek vieta, kiek ontologiniu sandėliu, talpinančiu visų įmanomų pasaulių variantus. Ši struktūra primena postmodernią metafikciją, tačiau peržengia vien žaidybinį lygmenį – čia alternatyvios realybės turi emocinį svorį, o ne vien intelektinę funkciją.

Dialogai, nors ir minimalistiniai, išlaiko stiprią ritminę įtampą, o veikėjų – ypač Kazio ir katės – figūros veikia kaip filosofiniai katalizatoriai, nuolat destabilizuojantys pagrindinio veikėjo suvokimą. Ši dinamika leidžia tekstui išvengti statiško, net ir intensyviai abstrakčiose scenose.

Romano pabaiga yra ypač vykusi: ji atsisako tradicinės naratyvinės užsklandos ir vietoje jos pasiūlo atvirą struktūrą, kurioje „tęsinio galimybė“ tampa ne siužetine, o egzistencine kategorija. Tai suteikia kūrinui retą literatūrinį brandumą – jis nesiekia užbaigti savo pasaulio, o veikia jį išlaisvinti.

Bendruoju požiūriu tai intelektualiai ambicingas, stilistiškai drąsus ir conceptualiai nuoseklus romanas, kuris sėkmingai jungia postmodernią metafikciją, distopinę satyrą ir filosofinę alegoriją. Kūrinys palieka stiprų įspūdį kaip tekstas, kuris ne tiek pasakoja istoriją, kiek reflektuoja pačios istorijos galimybę.

APIE AUTORIŲ



Tomas Lagūnavičius – Kaune, Lietuvoje, gyvenantis žymus multidisciplininis ir mišrios medijos menininkas, kurio kūryba aprėpia tiek vaizduojamąjį, tiek scenos meną. Per savo įspūdingą karjerą jis surengė daugiau nei 40 personalinių parodų ir virš 50 spektaklių, atskleisdamas savo įvairiapusių talentus bei dinamišką požiūrį į meną. Dalyvavimas tarptautinėse parodose ir bienalėse, tokiose kaip prestižinė 13-oji Florencijos bienalė Italijoje (2021 m.) ir Žemės meno paroda „Balansas“ Vilniuje (2021 m.), pelnė jam tarptautinį pripažinimą.

Naujausi darbai buvo eksponuoti 15-oje kasmetinėje dailės parodoje „Abstraktai“ (JAV), kur menininkas pelnė 5-ąją vietą. Jis ne kartą tapo įvairių konkursų laureatu: jo kūriniai laimėjo 1-ąją ir 5-ąją vietas galerijos „The Spring Countdown Show“ konkurse Toronte (Kanada), 2-ąją vietą „Fusion Art“ konkurse „Gyvūnų karalystė“ Santa Fė (Naujoji Meksika), 3-ąją vietą virtualioje parodoje „Light of Love“ Pekine (Kinija), o parodoje „Abstracts“, kurią organizavo „J Mane Gallery“ (Naujasis Džersis, JAV), jam skirtas platinos apdovanojimas. Tomas Lagūnavičius pasirodė su performansu „Dead Soldier's Dance“ „Crude Saturdays“ festivalyje Briuselyje (Belgija) ir „Contemporary Venice“ festivalyje Venecijoje (Italija).

Menininkas nuolat eksponuoja savo paveikslus įvairiose galerijose skirtingose šalyse: „Boomer“ galerijoje (Londonas, Anglija), „Artly Mix“ galerijoje (San Paulas, Brazilija), „Artio“ galerijoje (Torontas, Kanada), „Collect Art“ (CoA) galerijoje (Tbilisis, Sakartvelas) ir kt.

Tomas Lagūnavičius yra aktyvus daugelio meno asociacijų narys: Association for Visual Arts (AVA), International Network for Contemporary Performing Arts (IETM), Association of Performing Arts Professionals (APAP), International Association of Visual Artists (IAVA), National Association for the Visual Arts (NAVA), Stage Directors and Choreographers Society (SDC), Association for Latin American Art (ALAA), Visual Artists Association (VVA), and Visual Arts Network of South Africa (VANSA).



+370 60172101



lagtomas@gmail.com

